

واکاوی نقش معماری در هویت بخشی سکونتگاه های غیر رسمی (مطالعه موردی کوی فوتبال کلانشهر اراک)

مریم خیراندیش^{1*}، وحید میرزایی²

1-دانشجو کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد اسلامی ، Maryamdon3@gmail.com

2- مربی گروه معماری واحد تهران شرق، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

چکیده

سکونت گاه های غیر رسمی، پدیده ای است رو به رشد، که در صده اخیر دامن گیر کلان شهرها شده است. این مکان ها تجلی نابرابری اقتصادی، اجتماعی، و توزیع ناعادلانه ثروت در جامعه می باشد، که نیاز اقشار کم درآمد به مسکن را در حومه ی شهرهایی که جاذبه های اقتصادی دارند برطرف میکنند. این اماکن با آن که در حاشیه شهرهای بزرگ قرار دارند ولی از امکانات همچون خدمات عمومی، بهداشت و تسهیلات زیربنایی در مضیقه هستند. خانه سازی های غیر رسمی و عدم توجه به اصول فنی و شهرسازی باعث شده این مناطق دارای کالبدی ناهمگون و فاقد هویت باشد. از آنجا که عناصر کالبدی از مولفه های هویت بخش در مکان می باشد، این پژوهش بر آن است با مطالعه کالبدی منطقه فوتبال در کلان شهر اراک و همچنین با بررسی تاثیر معماری در هویت بخشی مکان جهت ارائه راه حل در راستای طرح توانمند سازی این اماکن قدم بردارد. در این پژوهش از روش توصیفی- تحلیلی استفاده می گردد لذا در انجام این پژوهش، برای جمع آوری اطلاعات از تکنیک هایی مثل اسناد و مدارک در بستر مطالعات کتابخانه ای و مشاهده عینی و مصاحبه با ساکنین این مناطق استفاده شده است..

واژه های کلیدی: سکونت های غیررسمی، منطقه فوتبال، توانمندسازی، هویت مکان

مقدمه

در دوره معاصر با رشد روز افزون شهرنشینی و سیل مهاجران از روستا به شهرها پدیده ای به نام سکونت غیر رسمی را در پی داشته است، این پدیده رو به رشد مهمترین معضل کلان شهرها به شمار می آید. که علاوه بر ایجاد مشکلات اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی، دارای تاثیر منفی در توسعه پایدار کالبدی کلان شهرها است. شهر اراک به عنوان یک کلان شهر صنعتی رشد سریع شهرنشینی را در چند سال گذشته تجربه کرده است، این جریان سریع باعث شکل گیری سکونت گاه های غیر رسمی از جمله کوی فوتبال نام برد. این سکونت گاه با توجه به موقعیت جغرافیایی در حال گسترش می باشد.

کالبد این مکان فاقد هویت و ناهمگونی بر اثر ساخت سازهای بدون مجوز، فاقد اصول معماری و مقاومت فیزیکی می باشد. این عوامل باعث عدم تعلق ساکنین این مناطق و بی تفاوتی نسبت به آینده این اماکن شده و بناها رو به فرسودگی می رود از آن که یکی از مولفه های هویت بخشی مکان، مولفه ی کالبدی مکان است، در این پژوهش سعی شده با مطالعه کالبدی این منطقه چگونگی تاثیر معماری بر هویت بخشی به عنوان راه حلی در جهت توانمند سازی هر چه بیشتر این منطقه ایجاد شود

روش تحقیق

شناخت کلی از موضوع، مفاهیم و رابطه بین مولفه هادر وحله اول مدنظر بوده که با استفاده از روش کتب و مقالات داخلی و خارجی مرتبط با موضوع پژوهش جستجو و اطلاعات مورد نیاز استخراج شده است. در وحله دوم با توجه به محدوده ی انتخابی جهت گردآوری اطلاعات از اسناد مدارک، آمارنامه ها و برای و اسناد تصویری از: نقشه ها و نمودارها. و برای بررسی کالبدی از مشاهده عینی و حضور در محل و مصاحبه با ساکنین بهره برده شده. ارائه راه حل بر مبنای اطلاعات و مشکلات موجود، شناسایی شده و از روش "استنتاج اهداف از مشکلات" اهداف تبیین و راهبردهای دستیابی به این اهداف تدوین خواهند گردید.

پیشینه تحقیق

به دلیل گسترده شدن پدیده اسکان غیر رسمی این موضوع در هر شهری از اهمیت ویژه ای برخوردار است در این قسمت پژوهش ها و نظرات دیگر محققان آورده شده است، جدول 1.

جدول 1- بررسی دیدگاه دیگر پژوهش گران (ماخذ: نگارنده)

موضوع پژوهش	دیدگاه
تحقیق یاس و امید در سکونتگاه های غیررسمی - نمونه موردی شهر کرمانشاه	ایراندوست و صرافی [1] تفاوتهای بنیادی میان سکونتگاههای غیررسمی "در حال ترقی" و "در حال زوال" مشاهده می شود که ناشی از روند تکوین و تکامل آنها در شرایط اجتماعی اقتصادی، کالبدی، محیطی و نیز رویکرد مدیریتی حاکم بر آنهاست.
ابعاد اسکان غیررسمی در تهران	سرور وجعفری [2] اجرایی ساختن سند ساماندهی مهاجرت از تهران، سند توانمندسازی سکونتگاههای غیررسمی، مدیریت یکپارچه و واحد مجموعه شهری، رویکرد به عدالت در فضا و سیاست باز توزیع ثروت به موازات رشد

اقتصادی را از جمله راهبردهای موثر در برون رفت از وضعیت و حل این مساله دانسته اند.	
هادیزاد بزاز [3] ویژگی اساسی سکونتگاههای غیر رسمی، یعنی ویژگیهای کالبدی، اجتماعی و قانونی را مورد بررسی قرار داده و به این نتیجه رسیده که موفق ترین روش برای بهبود شرایط زندگی در زاغهها و محلات فقیر نشین، بهسازی محلات و ایجاد زیرساختهای مناسب زیست محیطی مانند شبکه بندی آب و سیستم تخلیه فضلاب و نظایر اینهاست.	اسکان غیر رسمی و بهسازی محله های فقیر نشین شهری

مبانی نظری

سکونت گاه های غیر رسمی

سکونتگاههای خودرو با واژه هایی مانند اسکان غیررسمی، حاشیه نشینی و مانند آن تعریف شده اند [4]. در فارسی واژه های تخصصی متعددی درمورد حاشیه نشینی به کار رفته است که شامل زاغه نشینی، آلونک نشینی، حلبی آباد و مواردی از این قبیل است که هر یک معنای خاصی دارند. به تازگی واژه هایی مانند کانون های جمعیتی بی ضابطه یا سکونتگاه های نامتعارف، رواج بیشتری یافته اند [6]، [5]. اسکان غیررسمی یا غیرقانونی از نظر حق مالکیت، شرایط زندگی، تراکم، ترکیب خانواده، سطح امنیت و پیشرفت و میزان تغییرات شرایط متنوعی برخوردار است [7]. این مناطق بدون برنامه به وجود آمده اند و حتی موقعیت مکانی آن ها در نقشه مشخص نیست [8].

طبق تعریف برنامه اسکان بشر سازمان ملل، حاشیه نشینی شامل کمبود موارد پنجگانه زیر است:

- 1 - دوام مسکن: ساختار بادوام در مکانی بیخطر
- 2 - مساحت کافی مسکن: بیش از دو نفر در یک اتاق زندگی نکنند.
- 3 - دسترسی به آب سالم: دسترسی به آب کافی برای خانوار که با قیمت مناسب صورت گیرد و این دسترسی بدون تلاش زیاد انجام شود.
- 4 - بهداشت مناسب: سیستم دفع فضلاب مناسب، سرویسهای بهداشتی اختصاصی یا سرویس بهداشتی عمومی مشترک با تعداد مناسب افرادی که با هم از این سرویسها استفاده کنند.
- 5 - امنیت حق تصرف: مدارک یا مستنداتی که امنیت حق سکونت را ثابت کند [9].

ارتباط بین حاشیه نشینی و کیفیت زندگی:

کیفیت زندگی مفهومی است که در سرتاسر تاریخ فلسفه به صورتهای مختلفی مطرح شده و در زما نهایی اخیر به عنوان یک مفهوم، به وسیله دانشمندان علوم مختلف به صورتهای مختلفی به کار گرفته شده است [10]. در مرور وسیعشان در ادبیات کیفیت زندگی، به طور گستردهای کیفیت زندگی را به عنوان رضایتمندی که یک شخص از شرایط انسانی و فیزیکی پیرامون خود دارد و شرایطی که به مقیاس خانواده، محله و... وابسته اند و می توانند بر رفتار شخصی مردم تأثیر بگذارند، تعریف کرده اند. همچنین ثابت شده که مردم مختلف ممکن است مشاهدات مختلفی داشته باشند و از این رو قضاوت های ذهنی مختلفی درباره عواملی (مانند ویژگی های خاص محیط شهریشان) که در کیفیت زندگی ایشان دخالت دارند، مطرح کنند. برای اینکه جنبه های کیفیت زندگی به طور مناسبی بررسی شود، احتیاج است که از چارچوب های مدلسازی و داده های جمع آوری شده به منظور قابل استفاده ساختن آن چارچوبها در یک زمینه خاص استفاده کنیم [11].

ارتباط بین حاشیه نشینی و کیفیت زندگی این است که این محله ها از نظر بهره مندی از امکانات اولیه برای زندگی و بافت کالبدی بسیار ضعیف هستند و احساس رضایت کلی در این مناطق وجود ندارند.

تعریف لغوی واژه هویت

برخی واژه-ها و مفاهیم هستند که بدیهی به نظر می-آیند از جمله آنها هویت بوده که در نگاه نخست صحبت از آن سهل و آسان می-نماید. هویت در زمره مفاهیم پرمناقشه ایست که هم سهل بوده و هم ممتنع. سهل از این نظر که بسیاری به صورت متداول از آن استفاده می-کنند و اکثریت استفاده-کنندگان متعارف فهم نسبتا درستی از آن دارند. ممتنع؛ از این نظر که در کنکاش پژوهشگرانه و مصداقی، به راحتی نمی-توان به توضیح موضوعات مربوط پرداخت [12]. علاوه بر این می توان ردپای این مفهوم را در گفتمان-های علوم انسانی به ویژه در رشته-های روان-شناسی، جامعه-شناسی و انسان-شناسی یافت. این مفهوم حتی با کنار گذاشتن چالشی که در تعاریف خود با آن مواجه شده، در روند ناگزیر جهانی شدن و تعامل فرهنگ-ها و تمدن-ها و نیز تبادل باورها، ارزش-ها و هنجارها و در برخی موارد نفوذ شیوه-ها و سبک-های مختلف زندگی، تبدیل به یک دغدغه برای بسیاری از ملت-ها و دست-اندرکاران گردیده است [13]. از این رو برای درک بهتر این واژه شناخت معنای لغوی آن در ابتدای امر ضروری میباشد، جدول 2.

جدول 2- نمونه یک جدول (ماخذ: نگارنده گان)

ردیف	مرجع	تعریف
1	فرهنگ دکتر محمد معین (معین 5228) 1378	هویت hovyiyat [=ع. هویه] 1- ذات باری تعالی 2- هستی 3- آنچه موجب شناسایی شخص باشد 4- هویت عبارت از حقیقت جزیه است یعنی هرگاه ماهیت باتشخص لحاظ و اعتبار شود هویت گویند و گاه هویت بمعنی وجود خارجی است و مراد تشخیص است و هویت گاه بالذات و گاه بالعرض است (فرع . سج. 634).
2	فرهنگ لغات عمید عمید، (1337، 1984)	حقیقت شی یا شخص که مشتمل بر صفات جوهری او باشد، شخصیت، ذات، هستی و وجود، منسوب به هو.
3	فرهنگ لغات لانگ من	Who or what a person or thing

انسان و هویت

از منظر هر فرد هویت را به دو صورت می داد توان مورد مذاقه قرار داد : یکی هویت واقعی فرد آن گونه که هست و دیگری هویت او آن گونه که خود را می می نمایاند یا با آن شناخته شود. نوع سوم از هویت را نیز می توان فرض کرد و آن هویتی است که انسان تمایل دارد به آن شناخته شود و می توان آنرا هویت آرمانی نامید. در توضیح هویت آرمانی قابل ذکر است که صفات و باره های آن، از اصول فکری و ارزش های فرهنگی و ویژگی های غایبات آرمانی و اهداف اصلی زندگی و الگوهای انسان استخراج می شوند، انسان میل وصول به آن را داشته و در راه تحصیل آن عمل می کند و انسان به معرفی و ترویج آن پرداخته و خود را واجد آن می داند. طبیعی است که با توجه به منبع و مرجع صفات و بارزه های این هویت (جهان بینی، فرهنگ، آرمان های حیات و الگوها) هویت آرمانی جوامع و افراد مختلف، متفاوت و حتی گاهی متضاد جلوه می کند [14].

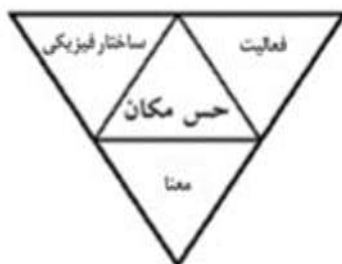

به طور کلی همه انواع هویت ها در سه گروه اصلی یا سه نوع هویت اصلی طبقه بندی می شوند. هویت شخصی، هویت شخصیتی و هویت معنوی (یاروحانی) انسان. هویت شخصی انسان به مراتب هویت طبیعی و هویت اکتسابی برمیگردد. در هویت طبیعی عوامل متعددی از قبیل پدر و مادر و تبار و نژاد و .. اثر گذار است که انسان در ایجاد آن ها نقشی ندارم. هویت اکتسابی به آن دسته ویژگی ها اطلاق می شود که یا به طور عام توسط انسان تحصیل می شوند و یا این که توسط خود او تغییر کرده اند یا قابل تغییر هستند (مثل محل زندگی). هویت شخصیتی به وجوه فکری و فرهنگی انسان می پردازد و عمدتاً در رابطه انسان با گروه های مختلف هم نوعش که مقصد و اهداف مشترکی دارند قابل تعریف است. هویت شخصیتی انسان دارای مراتبی است که عمدتاً عبارتند از: هویت فرهنگی، هویت اجتماعی، هویت خانواده، هویت ملی، هویت مذهبی.

هویت روحانی و معنوی انسان، بارزترین و اصلی ترین وجه هویتی انسان از نظر متالین می باشد و عامل اصلی تمایز او با همه موجودات عالم هستی است و به دلیل تأثیری که بر انواع دیگر هویت به ویژه هویت شخصیت انسان دارد از جایگاه والا و ارجمندی برخوردار است. نکته مهم این است که بین هویت انسان و هویت آثار او ارتباطی وجود دارد که این ارتباط مقوم یا تضعیف کننده هویت انسان خواهد بود. با عنایت به جایگاه و ارزش هویت روحانی، آن را می توان در سوی (هویت الهی) و (هویت شیطانی) قرار داد [15].

هویت مکان

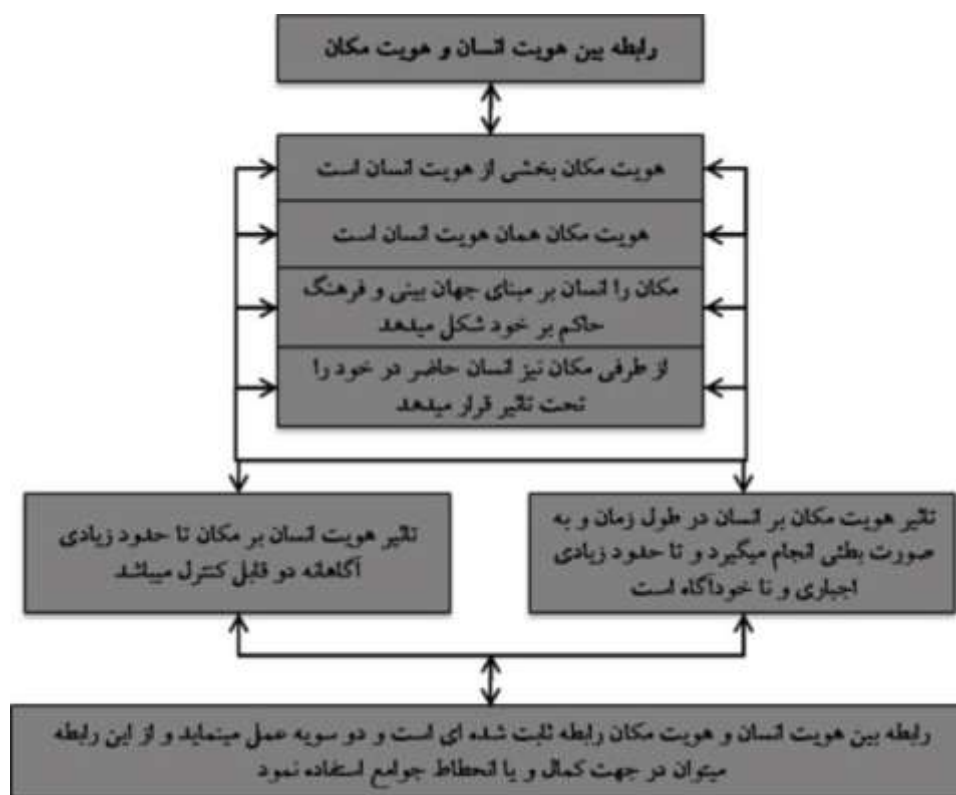
رابطه انسان و مکان غیرقابل تفکیک و عجین شده با هم می باشند. از نظر کانتر مکان نمی تواند مستقل و جدای از انسان در نظر گرفته شود [16]. و وجود انسان به عنوان مهم ترین عامل معنا دهنده به مکان محسوب می شود. بر این اساس انسان در اثر پیوند و ارتباط با مکان، خود را جزئی از مکان می داند و براساس تجربه های خود از نشانه ها، معانی، عملکردها و شخصیتها تصویرذهنی از آن مکان برای خود می سازد و مکان برای او قابل درک و فهم می شود [17]. رلف معنای مکان را در تصویرهای ذهنی و خاطره های مردم آن را موثرترین عامل در هویت مکان می داند. «تا زمانی که معنای مکانها در ساختار فیزیکی و فعالیتهایی که در آن رخ می دهد جستجو شود، چیزی یافت نمی شود، بلکه باید معنا را در تصویرهای ذهنی و تجربه های انسانها از مکان جستجو کرد» [18]. ادوار رلف برای هر مکان سه نشانه هویت مکانی می داند که معرف حس مکان نیز هستند گرچه برای او حس مکان چیزی فراتر از این سه حس (ساختار فیزیکی، فعالیت، معنا) است اما این سه را در ایجاد حس مکان در مردم تأثیرگذار می داند، شکل شماره [19].

شکل 1- مدل حس مکان (ماخذ: Montgomery, 1998) [20].

مولفه هویت مکان

ما همواره هویت خود را با ذکر مکان خاستگاه مان بیان می کنیم. جمله هایی چون «من اهل تهران هستم»، «من اهل پاریس هستم» فارغ از ناسیونالیسم های کور، در مورد هر زادگاه و به آن معنا نیست که در شهر خاستگاهی صدق می کند و صرفاً تهران یا پاریس، خانه یا دفتری داریم؛ بلکه بیشتر بدان معنا است که ما خود را به هستی شهر تهران یا پاریس داخل و منضم می کنیم. پیداست که تعلق داشتن و بستگی یافتن، که به نظر می رسد در معنای هویت پنهان است چیزی فراتر از حس آسودگی و خوش زیستی یا رفاه در یک مکان را می نمایاند. پس، صرف نظر از موقعیت تاریخی، اجتماعی، تکنولوژیکی و جغرافیایی؛ انسان ها همیشه به مکان نیاز خواهند داشت، زیرا بر خورداری از مکان و شناسایی آن، بخشی از وجود و هویت بشر را شامل می شود [21]. از دیدگاه افرادی چون وربرگ شولتز «از دست رفتن مکان» در دوران جدید را با هویت زدایی برابر می دانست. از نظر وی، مکان تجلی آشکار «زیست جهان» است. وی فهم معماری چونان «هنر مکان» را بدان معنا می دانست که، آثار منفرد دست در دست یکدیگر داده تا کلیتی را تشکیل دهند، که به تک تک آنها معنا ببخشد. در نظر وی «عرف معماری» ریشه ای برای سبک آن می باشد [22] در نمودار شکل شماره 2 رابطه بین هویت انسان و هویت مکان توضیح داده شده.

شکل 2- رابطه بین هویت انسان و هویت مکان (ماخذ: طغیانی، 1388) [23].

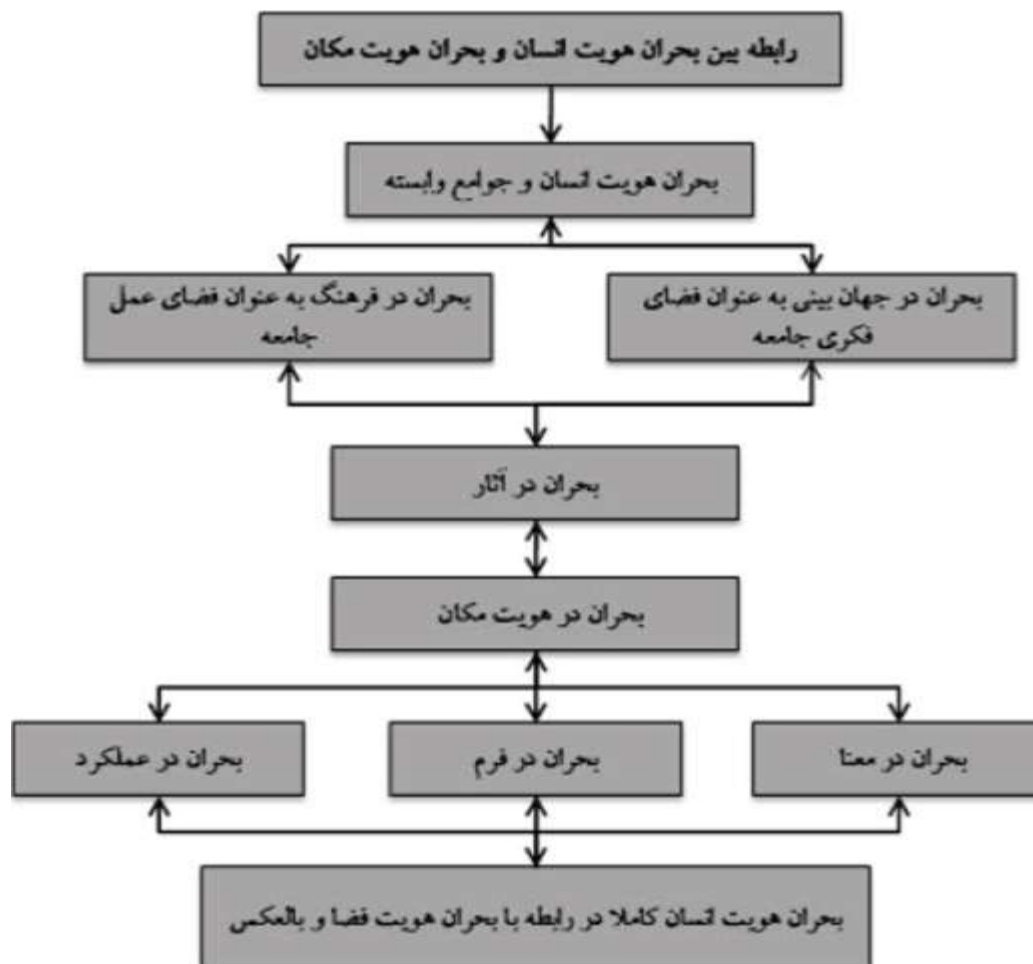
بحران هویت مکان

وقتی مکان معنای خاصی نداشته باشد به طوری که آن مکان از سایر مکان ها قابل بازشناسی نباشد و شخصیتی مشخص و منحصر به فرد نداشته باشد، بحران هویت مکان اتفاق می افتد. از طرفی هویت مکان بخشی از هویت شخصی انسان محسوب می

شود [24]. پس اگر بین هویت مکان و هویت شخصی فرد تقابل ایجاد گردد و به عبارتی وقتی بین فرد و مکان رابطه ای دو طرفه برقرار نشود و مکان بر انسان تأثیرنگذارد؛ و در واقع، نتواند به واسطه معنایش، ارزش ها و کنش های انسان را سمت و سو دهد، در این صورت بین هویت مکان و هویت انسان تقابل ایجاد شده و از آن به بحران هویت مکان تلقی می شود. که نتیجه انطباق میان عینیت « این همانی با فضا » یا اگر به جای اینکه و تصویر ذهنی آن و یا ارتباط مداوم با فضا و مکان است، اتفاق بیفتد و ما درک درستی از معنای نمادین، فرهنگی، اجتماعی فضا نداشته و با به جای « ناهمخوانی فضا با انسان » آن احساس راحتی نکنیم و در واقع اتفاق بیفتد که این امر تداوم ارتباط یا ضعف ارتباط فضا « این همانی » با انسان را فراهم می آورد و بین فرد و فضای ناهمخوان عامل هویتی پیدا نمی شود، در صورت تداوم عدم ارتباط مابین فرد و فضا با حادثه ای به نام

« بحران هویت » مواجه می شویم. [25]. رابطه بین بحران هویت انسان و بحران هویت مکان در شکل شماره 3 توضیح داده

می شود.

شکل 3- رابطه بین بحران هویت انسان و بحران هویت مکان (ماخذ: طغیانی، 1388) [26].

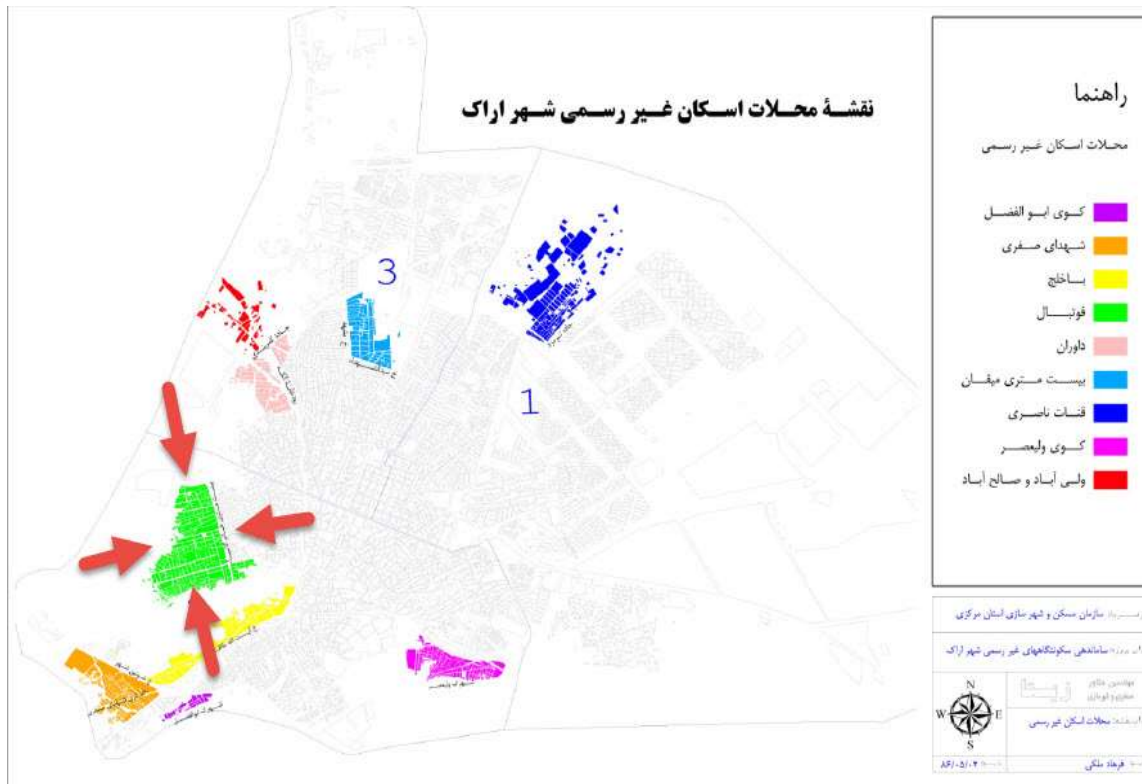
معماری

معماری هنری است که علاوه بر جلوه‌ی ظاهری و سخت خود باطنی اصیل، حقیقی و سرشار از معنویات دارد. معماری شالوده تفکر انسانی در پاسخ به نیازهای انسان از جمله مادی و معنوی است. یک بنا دارای دو هویت می باشد، هویت ظاهری و هویت معنوی که روح فرهنگ و تفکرات غالب یک جامعه در آن دمیده است. در فرهنگ لغت دهخدا معنی معماری چنین آورده شده است: "مباشر بنایی و دانایی به علم بنایی که به استاد بنا دستور عمل می دهد. استاد بنایان، مهتر بنایان، بسیار عمارت کننده و آنکه عمارت کند و موجب رونق و تعالی گردد [27] در تفکر و فرهنگ ایرانی از یک سو این اعتقاد وجود دارد که: "معماری هنر شکل دادن فضا بر حسب نیازمندی‌ها و نگاه و تلقی تاریخ آدمی نسبت به عالم و آدم و مبدا عالم و آدم است، و با نوع فرهنگ دینی و دنیوی انسان ربط پیدا می کند [28]. به عبارت دیگر کار معماری صورت بخشیدن به مکان است [29]."

شناسایی محدوده هدف

موقعیت جغرافیایی محدوده هدف

محله فوتبال از محله‌های نسبتاً قدیمی شهر اراک و در میان سکونتگاههای غیررسمی قدیم‌ترین آنهاست. ناحیه غربی این محله، ضلع شمال بلوار خاتم الانبیاء و ضلع جنوبی که در دامنه و سراشیبی تپه‌ها قرار گرفت هاند از وضعیت بسیار نامطلوبی برخوردارند. اغلب منازل دیوارها و کف واحدهای مسکونی همواره نمناک و کاملاً خیس است. ساکنین مجبورند ضمن مرمت دائمی از چندین لایه کفپوش یا دیوار پوش استفاده کنند. زندگی همیشگی در منازل شدیداً نمناک بامصالح غیراستانداردی چون گل و گچ و خاک ضمن ایجاد ناامنی و آسیب پذیری از نظر مقاومت، موجب بروز بیماریهای پوستی و تنفسی بسیار و وفور حشرات و خزندگان در منازل می باشد، شکل 4 [30].

شکل 4- نقشه محدوده منطقه فوتبال، (ماخذ: مهندس سین مشاور زیستا: 1378)

بررسی کالبدی محدوده هدف

در این بخش عوامل کالبدی بدنه رامورد مورد مطالعه قرار می گیرد. این بررسی با مشاهده عینی تدوین شده است، جدول 3، شکل 6 و 7.

جدول 3- بررسی مولفه های کالبدی محله هدف (ماخذ: نگارنده)

وضعیت موجود	عوامل کالبدی
در این منطقه خانه ها فاقد سند می باشد، نحوه تصرف عدوانی است، اراضی دولتی می باشد.	نحوه تصرف واحد مسکونی
عمدتاً از تیرآهن با آجر یا سنگ است، ساختما نهای خشتی و آلونک در این منطقه دیده نمی شود.	مصالح عمده ساختمانی واحد مسکونی
ساختمان های این محله دارای عمر به نسبت بالا می باشد و رو به فرسودگی می رود،	عمر ظاهری واحد مسکونی
ساخت ساز در ساختمان های قدیمی تر به صورت خود تولیدی می باشد، زیرا مجوز هیچ ساخت و سازی در این منطقه داده نشده.	عوامل ساخت واحد مسکونی
به دلیل خود تولید بودن و عدم مهارت در ساخت، کیفیت پایین و عدم پایداری در بناها دیده می شود.	پایداری واحد مسکونی
در این محله از آجر و سنگ استفاده شده.	نمای ظاهری واحد مسکونی
تعداد طبقات معمول یک یا دو طبقه است.	تعداد طبقات

شکل 5- نمونه کالبدی (ماخذ:نگارنده)

شکل 6- نمونه کالبدی (ماخذ:نگارنده)

مشکلات بدنه ای محدوده هدف از نظر ساکنین

ساکنین این مناطق با توجه به موقعیت قرار گیری سکونت گاه و درخواست های متعدد از مسولین و عدم رسیدگی به مشکلات از نارضایتی عمومی رنج می بردند. نمونه ای از مشکلات در جدول شماره 3 عنوان شده است.

جدول 3- مشکلات بدنه ای (ماخذ: نگارنده)

شماره	عنوان
1	مشکلات ساکنین با توجه به موقعیت قرار گیری قسمتی از شهرک در بن بست خواستار ایجاد گذری برای خارج شدن از بن بست می باشد.
2	به علت ساخت وساز با عجله بیشتر ابنیه، ساختمان ها استحکام کافی در برابر تغییر فصل را ندارند.
3	به دلیل درگیری حقوقی و دولتی بودن زمین، شهرداری اجازه بازسازی و ساخت به ساکنین نمی دهد.
4	به علت عدم نظارت شهرداری بر ساخت و ساز، منظر این محله بسیار ناهماهنگ می باشد.

نتیجه گیری و پیشنهادات

نتیجه گیری

نتایج بررسی کیفی کالبد منطقه کوی فوتبال نشان داد این منطقه از عدم ساماندهی رنج میبرد. با بررسی وضعیت ساختمان ها ناهمگونی منظر عدم پایداری و رضایت عمومی وجود نداشت. سکونتگاههای غیر رسمی به دلیل بافت اجتماعی و فرهنگی از نظر قومی، زبانی، منشأ اجتماعی، سابقه سکونت و غیره موضوع بی هویتی در آن بسیار بارز است. معماری از عوامل کالبدی مهمی است که بر روند شکل گیری اجتماع پذیری و ایجاد فضاهای حداقلی در جهت هویت سازی و تعلق رابطه مستقیم دارد.

پیشنهادات

- 1- در راستای توانمند سازی این مکان در ابتدا توصیه می شود مسئولان طراحان و برنامه ریزان شهری ابتدا با بررسی مشکل مالکیت در این محله نسبت به تعیین تکلیف براس ساکنان آن اقدام کنند.
- 2- برای رسیدن به بافتی پایدار در این مناطق نیاز به طرح جامع بهسازی و نوسازی و اعتبارات لازم می باشد.
- 3- تا زمانی که مشکلات مالکیتی حل نشده شهرداری منطقه به صدور جواز لازم برای نوسازی واحد های فرسوده اقدام کند.
- 4- در جهت مقاوم سازی سازمان نظام مهندسی اقدامات لازم را به عمل آورد.

مراجع

- [1] ایراندوست، کیومرث و مظفر، صرافی، یاس و امید در سکونتگاه های غیررسمی، نمونه موردی شهر کرمانشاه. رفاه اجتماعی، سال هفتم، شماره 26، صص 201-221، 1386.
- [2] سرور، رحیم، جعفری، فرهاد، تحلیل روند شهرنشینی و آینده نگری رشد سکونتگاههای غیررسمی در منطقه کلانشهری تهران، سمینار جغرافیا، شماره 23، 1388.
- [3] هادیزاده بزاز، مریم، «حاشیه نشینی و راهکارهای ساماندهی آن در جهان»، انتشارات شهرداری مشهد، 1382.
- [4] سرور، رحیم؛ جعفری، فرهاد. «تحلیل روند شهرنشینی و آینده نگری رشد سکونتگاههای غیررسمی در منطقه کلانشهری تهران». فصلنامه علمی-پژوهشی انجمن جغرافیای ایران 7(23) صص 93-77، 1388.
- [5] شیخی، محمد. سکونت گاه های خودرو گذار از آسیب به راه حل، روند گذار و ویژگیهای اجتماعی- اقتصادی کانونهای جمعیتی خود رو با تکیه بر موردپژوهی اسلام شهر، اکبر آباد (نسیم شهر و سلطان آباد گلستان). فصلنامه علمی پژوهشی رفاه اجتماعی، 2(6)، صص 199، 1381.

- [6] Guillermo A., Adrian & Santos, C. Informal settlements needs and environmental conservation in Mexico City: An unsolved challenge for land use policy. *Land use policy*. 24(8). 662-649., (2011).
- [7] Huchzermeyer, M. Enumeration as a Gressroot Tool Towards Security Tenure in Slums: Insights From Kisumu, Kenya. *Urban Forum*. 20:292-271. (2009).
- [8] Ruther, H., Hagai, M. M and Mtaló, E.G. Application of Snakes and Dynamic Programming Optimization in Modeling of Buildings in Informal Settlement Areas. *ISPRS Journal of Photogrammetry and Remote Sensing*. 56(2002): p 269-282, (2002).
- [9] Kit, O., Lüdeke, M. & Reckien, D. Texture-based identification of urban slums in Hyderabad, India using remote sensing data. *Applied Geography*. 32(2): 660-667, (2011).
- [10] Baldwin, S., Godfrey, Ch., and Propper, C. Quality of life: perspectives and policies, ISBN 0-203-73116-6 Master e-book ISBN, (1990).
- [11] W. Marans, R., J. Stimson, R. Investigating Quality of Urban Life, Theory, Methods, and Empirical Research, Springer Dordrecht Heidelberg London New York, ISBN 987-94-007-1741-1, (2011).
- [12] بهزادفر - مصطفی، هویت شهر (نگاهی به هویت شهر تهران)، تهران، نشر شهر، 1390.
- [13] غراب، ناصرالدین، تهران، انتشارات سازمان شهرداری ها و دهیاری های کشور، 1390.
- [14] نقی زاده، محمد، "ادراک زیبایی و هویت شهر (درپرتو اسلامی)" اصفهان، سازمان فرهنگی تفریحی شهرداری اصفهان، 1386.
- [15] لنگ، جان آفرینش نظریه معماری: نقش علوم رفتاری در طراحی محیط، ترجمه علیرضاعینی فر، انتشارات دانشگاه تهران، چاپ ششم، 1391.
- [16] رحمانی، محبوبه مکان و مفهوم آن در معماری سنتی و هویت مکان در معماری امروز، ماهنامه راه و ساختمان، سال هشتم، شماره 71، صص 85 - 92، 1389.
- [17] سادات حبیبی، رعنا، تصویرهای ذهنی و مفهوم مکان، نشریه هنرهای زیبا، شماره 35، صص 39 - 50، 1378.

[18] Carmona, Mathew, *Public Places, Urban Spaces*, Architectural press, Elsevier, Oxford, 2006.

[19] Montgomery, J., "Making a city: Urbanity, vitality and urban design", Urban Design, no. 1, pp. 93-115, 1998.

[20] Buttmer Anne/ David Seamon (), the Human Experience of Space and Place, Oxford, London, 1980.

[21] نوربرگ شولتس، کریستیان، معماری: حضور، زبان و مکان، ترجمه علیرضا سید احمدیان، موسسه معمار - نشر، تهران 1381T.

[22] نقی زاده، محمد، "ادراک زیبایی و هویت شهر در پرتو تفکر اسلامی"، اصفهان، سازمان فرهنگی - تفریحی شهرداری اصفهان، 1388

[23] طغیانی، شیرین، "مبانی مدیریت بحرانهای معنوی در فضاهای شهری نمونه موردی بحران هویت شهرها"، رساله دکتری شهرسازی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، 1388.

[24] رضازاده، راضیه، "رویکرد روانشناسانه و جامعه شناسانه به هویت مکان در شهرهای جدید"، کتاب هویت شهرهای جدید، تهران، انتشارات شرکت عمران شهرهای جدید، 1385.

[25] پاکزاد، جهانشاه، "هویت و این همانی با فضا"، صفه، سال ششم، شماره 21-22، 1375.

[26] شکل: 7. طغیانی، شیرین، "مبانی مدیریت بحرانهای معنوی در فضاهای شهری نمونه موردی بحران هویت شهرها"، رساله دکتری شهرسازی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، 1388.

[27] دهخدا، علی اکبر، لغتنامه دهخدا (جلد ۱۴)، دانشگاه تهران، تهران، 1377.

[28] مددپور، محمد، حکمت معنوی و ساخت هنر، دفتر مطالعات دینی هنر، تهران، ۱۳۷۷

[29] ریخته گران، محمدرضا، هایدگر و تلقی هندویی از مکان، مجله رواق، شماره ۳، تابستان ۱۳۷۸

[30] مهندسین مشاور معماری و شهرسازی زیستا، دفتر اقتصاد، 1378، وزارت مسکن و شهرسازی شرکت مادر تخصصی عمران و بهسازی شهری ایران طرح مطالعاتی ساماندهی و بهسازی سکونتگاههای غیررسمی شهر اراک

کنفرانس دوسالانه جامعه و معماری معاصر

اصفهان-ایران

Biennial Conference of Community and contemporary architecture

